

3. Kovalev, V.V. (2010). *Korporativnye finansy i uchet: ponjatija, algoritmy i pokazateli* [Corporate finance and accounting: concepts, algorithms, and performance]. KnoRus, Moscow, 768 p. (in Russ.).
4. Lukasiewicz, I.J. (2010). *Finansovyj menedzhment. Serija: Novoe jekonomicheskoe obrazovanie* [Financial management. Series: The new economics]. Eksmo, Moscow, 768 p. (in Russ.).
5. Martyshev, L.S., Marenovyh, L.A. (2006). *Finansova diial'nist' sub'ektiv hospodariuvannia* [Financial activity business entities]. Kharkiv National Economic University, Kharkiv, WA "INZHEK", 184 p. (in Ukr.).
6. Pashchenko, L.A. (2008). *Upravlinnia korporatyvnymy finansamy* [Management of corporate finances]. Cent educational literature, Kiev, 296 p. (in Ukr.).
7. Skaljuk, R.V. (2011). The financial impact of industrial activities. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti* [Bulletin of Economics and transport industry], no. 33, pp. 225-223 (in Ukr.).
8. Slushayenko, N.V. (2012). Formation of investment strategies in industrial and financial groups using systems analysis. *Finansy Ukrainy* [Finance of Ukraine], no. 11, pp. 118-127 (in Ukr.).
9. Staryuk, P.Y. (2007). Value-Based Management as the main task of the Corporate Governance. *Korporativnye finansy* [Corporate Finance], no. 3, pp. 5-15 (in Russ.).
10. Filimonenkov, O.S. (2002). *Finansy pidpriemstv* [Finance Companies]. Elga, Nika Center, Kiev, 360 p. (in Ukr.).

УДК 336.226.322

С.О. Шевченко, к.е.н., **О.М. Жукевич**, к.е.н.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

БЮДЖЕТНЕ ВІДШКОДУВАННЯ ПДВ: ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

У статті розглянуто та проаналізовано основні теоретичні підходи щодо справляння податку на додану вартість та бюджетного відшкодування зокрема. Розвинуто підходи до визначення пріоритетних напрямів підвищення фіскальної ефективності ПДВ. Виявлено проблеми створення прозорої процедури бюджетного відшкодування. Визначено особливості застосування автоматичного відшкодування ПДВ. Доведено, що впровадження системи автоматичного бюджетного відшкодування є позитивною тенденцією, оскільки спрямовано на стимулювання представників бізнесу до соціально-відповідальної поведінки з метою отримання необхідного економічного ефекту. Оцінено критерії, яким повинні відповідати платники в процесі автоматичного відшкодування цього податку. Розглянуто комплекс заходів, запропонованих щодо розв'язання проблем відшкодування податку на додану вартість. Розвинуто підходи до забезпечення ефективного здійснення бюджетного відшкодування як складової системи податкового регулювання соціально-економічного розвитку країни.

Ключові слова: податок на додану вартість, податковий кредит, податкове зобов'язання, бюджетне відшкодування, автоматичне відшкодування, позитивна податкова історія.

С.О. Шевченко, к.э.н., О.М. Жукевич, к.э.н.,
Киевский национальный торгово-экономический университет, г. Киев

БЮДЖЕТНОЕ ВОЗМЕЩЕНИЕ НДС: ОСНОВНЫЕ ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ

В статье рассмотрены и проанализированы основные теоретические подходы относительно взимания налога на добавленную стоимость и бюджетного возмещения в частности. Развита подходы к определению приоритетных направлений повышения фискальной эффективности НДС. Выявлены проблемы создания прозрачной процедуры бюджетного возмещения. Определены особенности применения автоматического возмещения НДС. Доказано, что внедрение системы автоматического бюджетного возмещения является положительной тенденцией, поскольку направлено на стимулирование представителей бизнеса к социально-ответственному поведению с целью получения необходимого экономического эффекта. Оценены критерии, которым должны отвечать плательщики в процессе автоматического возмещения этого налога. Рассмотрен комплекс мероприятий, предложенных относительно решения проблем возмещения налога на добавленную стоимость. Развита подходы к обеспечению эффективного осуществления бюджетного возмещения как составляющей системы налогового регулирования социально-экономического развития страны.

Ключевые слова: налог на добавленную стоимость, налоговый кредит, налоговое обязательство, бюджетное возмещение, автоматическое возмещение, позитивная налоговая история.

Постановка проблеми. Податок на додану вартість відіграє суттєву роль в регулюванні економічних процесів, впливає на обсяг споживчого попиту, на рівень прибутковості інвестиційних проєктів. Водночас зростання рівня оподаткування дозволяє сформувати додаткові фінансові ресурси та відповідно скоротити рівень бюджетного дефіциту, що в свою чергу підвищує ефективність заходів фіскальної консолідації, що реалізується в рамках боротьби з кризовими явищами в економіці.

Проблема створення прозорої процедури відшкодування ПДВ залишається актуальною протягом всього періоду функціонування даного податку в Україні. Наявність значних сум невідшкодованого податку на додану вартість суттєво впливає на фінансовий стан суб'єктів господарювання.

Доцільним є визначення особливої фіскальної важливості ПДВ, що супроводжується значними труднощами в його адмініструванні, суттєвим розміром заборгованості з бюджетного відшкодування, розповсюдженою практикою ухилення від оподаткування в даній сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній та зарубіжній практиці дослідженню процесів адміністрування ПДВ присвячено багато праць відомих науковців і практиків, таких як: І. Барановська, Н. Баранок, В. Буряковський, О. Василик, В. Вишневський, О. Гордін, Ю. Іванов, І. Лукашова, В. Мельник, В. Орлова, О. Солдатенко, А. Соколовська, Ф. Ярошенко та ін. Питання удосконалення механізму адміністрування ПДВ, підвищення рівня його прозорості, погашення заборгованості з

відшкодування і запобігання їх виникненню у майбутньому є пріоритетними у розробках науковців і в практичній діяльності органів Державної фіскальної служби України.

Постановка завдання. Метою статті є визначення сучасних проблем бюджетного відшкодування ПДВ та пошук шляхів їх розв'язання для підвищення фіскальної ефективності цього податку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Серед основних недоліків, які характеризують стягнення ПДВ до бюджету протягом всієї історії його застосування в Україні, є наявність значного боргу щодо бюджетного відшкодування податку. В країні за рахунок недосконаlosti податкового законодавства та корупції створювалося підґрунтя для використання послуг фіктивних фірм з метою отримання незаконного бюджетного відшкодування податку на додану вартість. Саме значні суми невідшкодованого ПДВ, а також застосування різноманітних схем ухилення від його сплати, були основними проблемними питаннями у формуванні достатніх надходжень цього податку до бюджету країни. Виконання бюджетного відшкодування податку на додану вартість грошовими коштами здійснено у 2012 році на 95,8% відповідно до плану, а у 2013 – на 89,8% [1].

Основними причинами, що впливають на зростання обсягів бюджетної заборгованості з ПДВ, залишаються:

- виконання прогнозних показників надходжень з ПДВ за рахунок неповернення платникам переплачених сум податку;
- пред'явлення необґрунтованих вимог на відшкодування податку на додану вартість та зниження сум податкових зобов'язань;
- недоліки законодавчих норм, якими регулюються окремі процедури адміністрування ПДВ, та ін.

Податок на додану вартість вже давно багатьма експертами називається одним із корумпованих податків, тому і процедура його відшкодування породила масу корупційних схем. З кожним роком умови отримання відшкодування ПДВ платниками податку ускладнюються. Протистояння між бізнесом і контролюючими органами триває: бізнес використовує двозначності у вітчизняному законодавстві і формує до бюджетного відшкодування чималі суми даного податку. За таких умов ПДВ фактично перетворюється на додатковий податок з експортерів, через який зменшуються їхні ресурси.

Основні засади адміністрування податку на додану вартість та бюджетного відшкодування встановлені розділом V Податкового кодексу України [2].

Так, згідно з п.14.1.18 Податкового кодексу України, бюджетне відшкодування – це відшкодування від'ємного значення податку на додану

вартість на підставі підтвердження правомірності сум бюджетного відшкодування податку на додану вартість за результатами перевірки платника, у тому числі автоматичне бюджетне відшкодування у порядку та за критеріями, визначеними у розділі V Податкового кодексу України [2].

Бюджетне відшкодування податку на додану вартість є такою часткою сплачених коштів, яка утворилась у зв'язку з надлишковою сплатою податку, що формується при зіставленні суми податку на додану вартість, який сплачує платник при придбанні товарів (робіт, послуг) і суми податку на додану вартість при реалізації товарів (робіт, послуг), у виробництві або здійсненні яких брали участь товари (роботи, послуги), придбані або отримані ним [3].

В Україні обговорюють кілька варіантів розв'язання проблеми відшкодування ПДВ. Головні способи подолання труднощів у цій сфері такі:

- проведення взаємозаліку зобов'язань з повернення ПДВ коштом податкових зобов'язань платника ПДВ;
- проведення взаємозаліку зобов'язань з повернення ПДВ коштом податкових зобов'язань кредиторів платника ПДВ;
- списання та реструктуризація боргу уряду з відшкодування ПДВ пропорційно до списання та реструктуризації боргу платників податків перед бюджетом;
- виплата заборгованості бюджету платникам податків з бюджетних коштів [4].

Однією з новацій Податкового кодексу стало автоматичне відшкодування ПДВ. Його перевагами є скорочення термінів отримання обігових коштів платниками податку та підвищення їх платоспроможності. Безумовно, це прогресивний напрям, у якому необхідно рухатись і надалі, використовуючи досвід європейських країн, що запровадили в себе такі механізми. Та кількість і жорсткість критеріїв, встановлених для підприємств Податковим кодексом, яким необхідно відповідати одночасно, послаблює оптимістичний настрій. Однак прийнятий парламентом Закон України від 31.07.2014 р №1621-VII «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України» (далі Закон), який набув чинності з 03.08.2014 року, передбачає суттєві зміни в порядку адміністрування та відшкодування ПДВ [5].

Зокрема, перелік критеріїв, яким повинні відповідати платники при автоматичному відшкодуванню, визначено до таких, якщо платник:

- не перебуває у судових процедурах банкрутства;
- включений до ЄДРПОУ і він не містить «негативних записів щодо них»;

– має необоротні активи, залишкова балансова вартість яких на звітну дату за даними податкового обліку перевищує у дванадцять разів суму податку, заявлену до відшкодування та:

а) або питома вага поставок за ставкою ПДВ 0% протягом попередніх 12 звітних місяців сукупно становить не менше 40% загального обсягу поставок (для платників податку з квартальним звітним періодом – протягом попередніх чотирьох послідовних звітних періодів);

б) або здійснили інвестиції в необоротні активи у розмірах не менше ніж 3 мільйони гривень протягом останніх 12 календарних місяців;

– не має податкового боргу;

– великий платник податків не декларував від'ємне значення об'єкта оподаткування податком на прибуток за підсумками останнього звітного (податкового) року [2].

Отже, виходячи із зазначеного вище переліку критеріїв, можуть претендувати на автоматичне бюджетне відшкодування ПДВ платники, фінансові результати діяльності яких свідчать про наявність належного рівня податкової культури, відсутність ознак мінімізації податкових зобов'язань, застосування прозорого механізму формування сум бюджетного відшкодування ПДВ.

З 1 січня 2015 року законодавчими змінами, внесеними до Податкового кодексу України запроваджується електронна система адміністрування ПДВ, яка, як очікується, стане системним рішенням для ліквідації «податкових ям» та махінацій з цим податком. Доцільним є забезпечення відповідності сум нарахованого та сплаченого ПДВ [6].

Суть нововведень полягає у створенні єдиного електронного банку ПДВ, за допомогою якого планується контролювати нарахування, сплату і відшкодування цього податку. Цей банк буде повністю під контролем НБУ. У цьому банку безкоштовно будуть відкриті рахунки для всіх зареєстрованих платників ПДВ. На цих рахунках вестиметься окремий облік сплаченого і заявленого до відшкодування ПДВ. Ці рахунки можна буде поповнювати за рахунок оборотних коштів підприємства, але розраховатися цими коштами за іншими операціями, окрім як сплата ПДВ, платники не зможуть.

Висновки. Таким чином, наслідком запровадження електронного адміністрування стане зниження тиску на бізнес, зменшення впливу людського фактора та зменшення корупції. Необхідним є скорочення кількості перевірок платників податку, спрощення звітності з ПДВ з одночасним збереженням основних правил обчислення податку. Важливим є скорочення термінів камеральної перевірки з 20 до 5 днів для платників із позитивною податковою історією, що сприятиме підвищенню ефективності системи відшкодування ПДВ загалом.

На нашу думку, платники податку при такому режимі відшкодування ПДВ матимуть очевидні переваги: кожен відчує рівноправне партнерство держави і бізнесу. Втручатися в процес бюджетного відшкодування неможливо, оскільки відбір платників для автоматичного відшкодування здійснює система. Крім того, відшкодування ПДВ он-лайн істотно поліпшить інвестиційний клімат у країні.

Перспективи подальших досліджень. Впровадження системи автоматичного відшкодування ПДВ є позитивною тенденцією, оскільки спрямований на стимулювання представників бізнесу до соціально-відповідальної поведінки, що дозволяє отримати необхідний економічний ефект. Проте механізм такого відшкодування вимагає удосконалення з тією метою, щоб ним могли скористатися не лише великі підприємства, але і представники середнього і малого бізнесу. Визначальним критерієм для цього, передусім, повинні стати сумлінність платника податків.

Необхідно детально регламентувати процедуру автоматичного бюджетного відшкодування, встановити строки її проведення та конкретизувати обов'язки контролюючих органів.

На нашу думку, успішність автоматичного відшкодування ПДВ в майбутньому залежить не стільки від критеріїв, які встановлені законодавчо, скільки від кадрової політики влади та успішності проведення адміністративної реформи. Загалом такий підхід значно спрощує адміністрування ПДВ: легше контролювати надходження до бюджету, зникає ймовірність використання віртуального ПДВ та повернення з бюджету коштів, які до нього не надходили. Для органів контролю новий порядок також значно полегшить роботу: скоротяться витрати часу як на адміністрування ПДВ, так і на проведення перевірок, складання висновків на бюджетне відшкодування тощо.

Одним з інструментів забезпечення ефективного здійснення бюджетного відшкодування податку на додану вартість є повернення до практики використання фінансової відповідальності.

Список використаних джерел:

1. Інформація про стан виконання Зведеного та Державного бюджетів України [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України. – Режим доступу : <http://minfin.gov.ua/>
2. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://rada.gov.ua/>
3. Гордін О.Я. Правове регулювання відшкодування податку на додану вартість [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>
4. Як розв'язати проблему відшкодування ПДВ в Україні? [Електронний ресурс] // Вісник Міжнародного центру перспективних досліджень: Інформаційний бюлетень Міжнародного центру перспективних досліджень. – Режим доступу: www.icps.com.ua/
5. Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rada.gov.ua/>

6. З наступного року почне діяти електронна система відшкодування ПДВ [Електронний ресурс] // Правда. – Режим доступу: <http://pravda.if.ua/>

7. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України: Закон України від 31.07.2014 р №1621-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rada.gov.ua/>

8. Зміни в адмініструванні ПДВ [Електронний ресурс] // Дебет-кредит. – Режим доступу : [http:// news.dtkk.ua/](http://news.dtkk.ua/)

9. Проблеми впровадження системи електронного адміністрування ПДВ [Електронний ресурс] // Дебет-кредит. – Режим доступу : [http:// http://news.dtkk.ua/](http:// news.dtkk.ua/)

10. Tanzi, V. (1999). In A.Razin, E.Sadka (Ed.). Does the World Need a World Tax Organization? *The Economics of Globalization*. Cambridge University Press, Cambridge and New York, pp. 173–186.

Svitlana O. Shevchenko, Candidate of Economic Sciences,
Olga M. Zhukevych, Candidate of Economic Sciences,
Kyiv National University of Trade and Economics, Kyiv

VAT REFUNDING: KEY ISSUES AND SOLUTIONS

Annotation

In this article the main theoretical approaches to the collection of VAT and VAT refunds, in particular, were considered and analyzed. The approaches to identifying priority of areas to increase fiscal efficiency of VAT are developed. The problems of creation of transparent procedure of budgetary compensation are revealed. The peculiarities automatic VAT refund were shown. The criteria to be met by taxpayers in the process of automatic compensation of the tax were estimated. A set of measures proposed to solve the refund of value added tax is considered. The approaches of providing the effective implementation of budgetary compensation as a component of tax regulation of social and economic development are developed.

Keywords: value added tax, tax credit, tax liability, refund, automatic compensation, positive tax history.

References

1. Ministry of Finance of Ukraine. *Information on the implementation of the Consolidated and State Budget of Ukraine*. Available at: <http://minfin.gov.ua/> (in Ukr.).

2. *Tax Code of Ukraine*. Available at: <http://rada.gov.ua/> (in Ukr.).

3. Gordin, O.Ya. Rights refund of value added tax. Available at: <http://www.nbu.gov.ua/> (in Ukr.).

4. How to solve the problem of VAT refunds in Ukraine? *Bulletin of the International Centre for Policy Studies: Publication of the International Centre for Policy Studies*. Available at: www.icps.com.ua/ (in Ukr.).

5. The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine. Available at: <http://rada.gov.ua/> (in Ukr.).

6. Next year will be operational electronic VAT refund system. *True*. Available at: <http://pravda.if.ua/> (in Ukr.).

7. *Amendments to the Tax Code of Ukraine and some other legislative acts of Ukraine*, Law of Ukraine on 07/31/2014 was №1621-VII. Available at: <http://rada.gov.ua/> (in Ukr.).

8. Changes in VAT administration. *Debit-credit*. Available at: [http:// http://news.dtkk.ua/](http:// news.dtkk.ua/) (in Ukr.).

9. Problems of implementation of electronic VAT administration. *Debit-credit*. Available at: <http:// news.dtkk.ua/> (in Ukr.).

10. Tanzi, V. (1999). In A.Razin, E.Sadka (Ed.). Does the World Need a World Tax Organization? *The Economics of Globalization*. Cambridge University Press, Cambridge and New York, pp. 173–186.

